

OSLOBAĐAMO ENERGIJU

IZ OBNOVLJIVIH IZVORA ZAJEDNICE

GREENPEACE

Friends of
the Earth
Europe

RESCOOP.EU

energycities

prosinac 2018.

U stvaranju ove knjižice sudjelovali su Friends of the Earth Europe te njihove podružnice iz Španjolske i Mađarske, Greenpeace EU, REScoop.eu i Energy Cities

www.foeeurope.org
info@foeeurope.org
+32 2893 1000

Friends of the Earth Europe asbl
Rue d'Edimbourg 26
1050 Brussels, Belgium
EU transparency Register no. 9825553393-31

Friends of the Earth Europe podupire:

Federal Ministry
for the Environment, Nature Conservation
and Nuclear Safety

European
Climate Initiative
EUKI

na temelju rješenja njemačkog Bundestaga

Friends of the Earth Europe zahvaljuju na novčanoj potpori Europskoj komisiji (program LIFE), Europska zaklada za klimu te Europska klimatska inicijativa (EUKI) Saveznog ministarstva za okoliš, očuvanje prirode i nuklearnu sigurnost Njemačke (BMU), koji su dijelomice financirali ovu knjižicu.

Za sadržaj knjižice potpunu odgovornost snose autori te ona ne odražava stavove ustanova koje su poduprle njezino objavljivanje.

Izdavanje ove knjižice dijelom je financirao i Greenpeace, organizacija koja se financira iz nezavisnih izvora te ne prihvaća donacije vlada, korporacija ili političkih stranaka, što obuhvaća i ustanove EU.

SADRŽAJ

STR.

4

**RAST POKRETA
ZA OBNOVLJIVU
ENERGIJU IZ
ZAJEDNICE**

STR.

6

**NOVA EU PRAVA
JAČAJU OBNOVLJIVE
IZVORE**

STR.

14

**IMPLIKACIJE ZA
ZEMLJE ČLANICE EU**

STR.

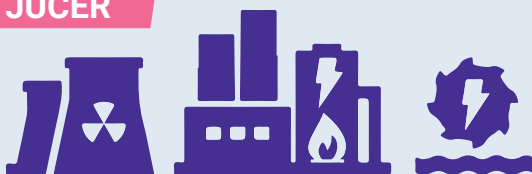
32

**ŠTO NAM
JE ČINITI**

OSTATI VELIK ILI SE SMANJITI?

Očekivane strukturne promjene u energetske sustavu moguće zahvaljujući sve većoj primjeni digitalnih alata

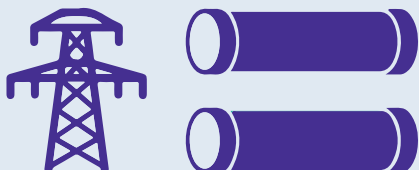
JUČER

MALO VELIKIH ELEKTRANA

CENTRALIZIRANO, MAHOM NA RAZINI DRŽAVE

VELIKI DALEKOVODI I CJEVOVODI

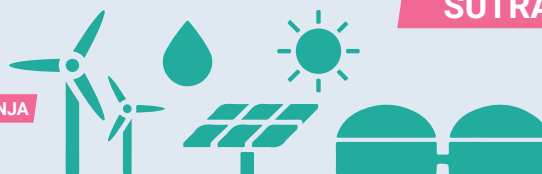

JEDNOSMJERNA, S VRHA

PASIVNI, SAMO PLAĆAJU

PROIZVODNJA

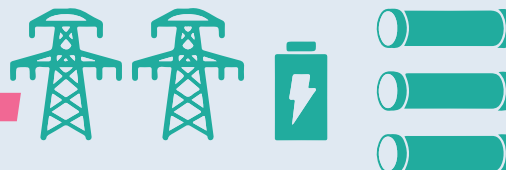

MNOGO MALIH PROIZVOĐAČA

TRŽIŠTE

DECENTRALIZIRANO I BEZ DRŽAVNIH GRANICA

OBUHVAĆA MALE POGONE ZA PRIJENOS I REGIONALNU NAKNADU

DISTRIBUCIJA

U OBA SMJERA

POTROŠAČI

AKTIVNI, SUDJELUJU U SUSTAVU

1

RAST POKRETA ZA OBNOVLJIVU ENERGIJU IZ ZAJEDNICE

UVOD

Svijet je suočen s katastrofalnim klimatskim promjenama i prelazak Europe na energetske sustave bez fosilnih goriva je sad hitniji no ikad ranije. Diljem svijeta lokalne zajednice osjećaju posljedice klimatskih poremećaja. Europa kao jedna od najbogatijih svjetskih regija i kolijevka industrijske revolucije ima na sebi odgovornost predvoditi borbu protiv njihovih uzroka.

Prelazak na novu, društveno pravednu energetska paradigmu znači dati izvore obnovljive energije u ruke zajednica i pojedinaca i time oduzeti moć iz ruku industrije fosilnih goriva, koja neumorno sprječava napore koji joj ugrožavaju financijske interese, ali uvijek na štetu ljudi i planeta.

Energetska revolucija jača diljem Europe. Na čelu ove energetske tranzicije stoje pojedinci, zajednice, gradovi i lokalne vlasti: oni sve više kontroliraju i proizvode vlastitu obnovljivu energiju i potiču prelazak na pravedniju, demokratskiju i decentraliziranu paradigmu. Upravo su europski građani bili ti koji su sagradili prve vjetroelektrane udruživši se u zadruga (tj. "zajednice obnovljive energije").

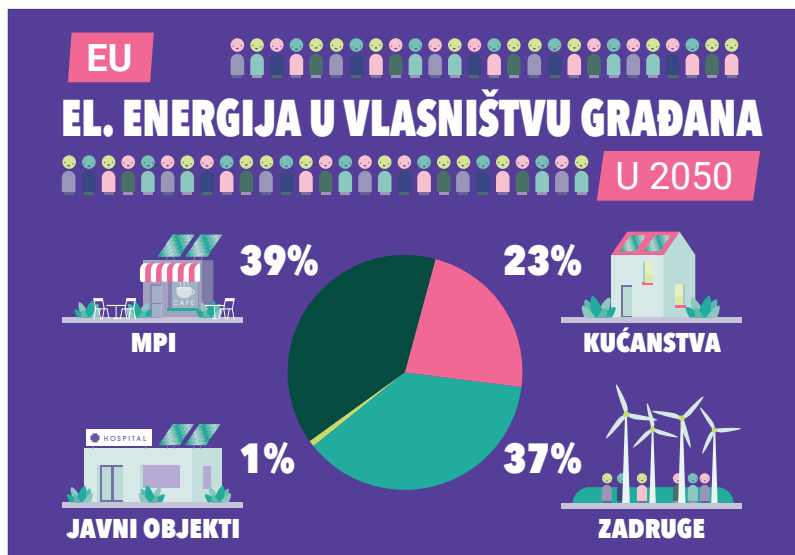
Pojedinci i zajednice postavljaju diljem Europe svoje vlastite projekte s obnovljivim izvorima i skladištenjem te preuzimaju vodstvo u projektima izolacije domova i zgrada. Energija takvih zajednica može ubrzati pravedan i društveno koristan prelazak na obnovljive izvore.

Pokret za energiju zajednice je odnedavno dobio vjetar u leđa zahvaljujući poboljšanjima u zakonodavstvu EU, koje sad daje zajednicama i pojedincima pravo da proizvode, skladište, troše i prodaju vlastitu energiju. Ono što sad treba učiniti je pretvoriti to pravo u praksu u zemljama članicama EU.

Proizvodnja energije u zajednici ima ogroman potencijal u Europi. Nedavno je istraživanje pokazalo da bi europski građani – uključujući lokalne zajednice, škole i bolnice – mogli do 2050. proizvesti dovoljno vlastite obnovljive energije da zadovolje 45% svih energetskih potreba.¹ Zahvaljujući novoostvarenim energetskim pravima, napokon je došlo vrijeme da se ovaj potencijal potpuno iskoristi, a Europu izvede na put prema nužnoj energetske tranziciji.

Ova je knjižnica prvenstveno namijenjena voditeljima kampanja za čistu energiju diljem Europe, članovima vijeća općina, lokalnim organizacijama za zaštitu okoliša, članovima postojećih ili budućih energetske zadruga te angažiranim građanima.

Svrha joj je objasniti što donosi i znači novo europsko zakonodavstvo o obnovljivoj energiji. Navodeći primjere iz cijele Europe, u knjižici se također prikazuje kako to zakonodavstvo može pomoći ukloniti postojeće prepreke s kojima se suočavaju građani i zajednice za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora. U drugom se poglavlju objašnjavaju odredbe i nova prava građana i zajednica vezana uz obnovljivu energiju. U trećem se poglavlju razmatraju implikacije za državne i lokalne vlasti zemalja članica. U četvrtom se poglavlju predlažu izvori informacija i konkretni koraci za djelovanje.

¹ Ovo istraživanje, koje je 2016. provela nizozemska konzultantska tvrtka CE Delft, po prvi put istražuje mogućnosti decentralizirane proizvodnje energije u cijeloj Europi. <https://bit.ly/2GLYnov>

2

NOVA EU PRAVA JAČAJU OBNOVLJIVE IZVORE

- **KAKO DANAS STOJE STVARI (6)**

- **NOVI ZAKONI EU I ŠTO ONI
ZNAČE ZA NJEZINE GRAĐANE (10)**

KAKO DANAS STOJE STVARI

Do sada su građani zainteresirani za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora imali slabu ili nikakvu zakonsku potporu u EU te su se uglavnom oslanjali na podršku lokalnih i pokojeg državnog zakona/politike. Ipak, upravo zahvaljujući tim potporama, inicijative za energiju iz zajednica su u nekim dijelovima Europe postale dominantne.

No u južnoj, središnjoj i istočnoj Europi to nije zaživjelo, uglavnom zbog nedostatka zakonskih okvira koji bi podržali energetske proizvodnje u zajednici, premda je interes zajednica i lokalnih vlasti velik.

Ipak, u posljednja dva desetljeća došlo je do značajnih promjena u energetskej politici EU, koje su stvorile neke pretpostavke i mogućnosti. Tržište električne energije je liberalizirano, čime je, na primjer, omogućeno da projekti obnovljive energije u vlasništvu zajednica mogu isporučivati energiju svojim članovima. Neke su ranije EU direktive također omogućavale državama da daju potporu obnovljivim izvorima energije, čime su pojedini građani i zajednice potaknuti da osmisle i provedu vlastite energetske projekte.

OD PROIZVODNJE OBNOVLJIVE ENERGIJE DO OPSKRBE – PRIČA ZADRUGE ECOPOWER

Ecopower je belgijska energetska zadruga za obnovljivu energiju (tzv. REScoop). Osnovali su je građani za jednim kuhinjskim stolom u Rotselaaru 1991. Njezina priča, međutim, počinje još 1985., kad je u okviru jednog stambenog projekta kupljen i vodeni mlin. Nakon liberalizacije belgijskog tržišta strujom 2003., na općoj skupštini zadruge odlučeno da Ecopower postane opskrbljivač za pokrajinu Flandriju.

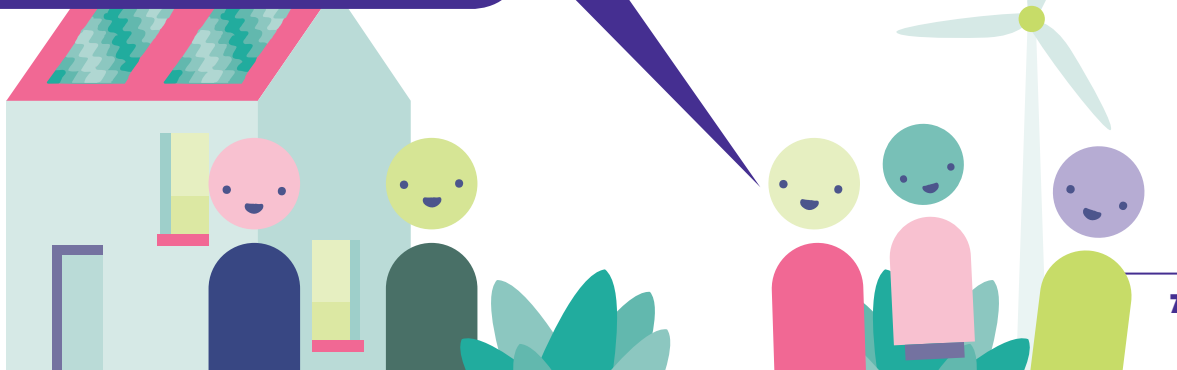
Danas je zadruga i proizvođač i opskrbljivač el. energije u Flandriji. Njezinih 40 zaposlenika omogućuje da više od 57.000 građana sami vode vlastitu proizvodnju i opskrbu električnom energijom. U posljednjih nekoliko godina projekti zadruge obuhvaćaju razvoj vjetroelektrana, proizvodnju energije iz solara i hidroelektrana te tvornicu u kojoj se proizvode drveni peleti. Ovi pogoni zajedno proizvode oko 100 milijuna kWh na godinu. Kroz inicijative usmjerene na energetske učinkovitost, članovi zadruge Ecopower uspjeli su u posljednjih 10 godina prepoloviti potrošnju struje. Ecopower ulazi u izravno partnerstvo s lokalnim općinama s ciljem da podupre stvaranje gospodarskih i društvenih vrijednosti za njihove građane.

No izostanak bilo kakvog spomena uloge građana u energetske sustave stvorio je prazninu u EU politikama u tom pogledu. **Regulativa trenutno kaska za sve jačim rastom broja malih, decentraliziranih sudionika** na energetskom tržištu poput kućanstava i malih poduzeća.

Izvorna tržišna pravila EU bila su smišljena za velike, centralizirane, međunarodne energetske kompanije koje su gurale prljavu fosilna goriva. Sve dosad, ta pravila nisu priznavala ikakvu ulogu građana ili njihovih zajednica na tržištu, a kamo li podržavala njihov pravedni tretman. Budući da su obnovljivi izvori energije također postali orijentirani na tržište, zbog ove praznine u energetske politici, građani i zajednice istjerani su s tržišta.

U **Njemačkoj** je 2014., na primjer, revizija smjernica državne potpore EU za energiju dovela do uklanjanja naknada za unos struje u mrežu, umjesto da je potakla otkup kao način potpore obnovljivim izvorima energije. To ne samo da je dovelo do značajnog pada broja novoregistriranih zadruga obnovljive energije, već je gotovo zaustavilo i potporu projektima zajednica.

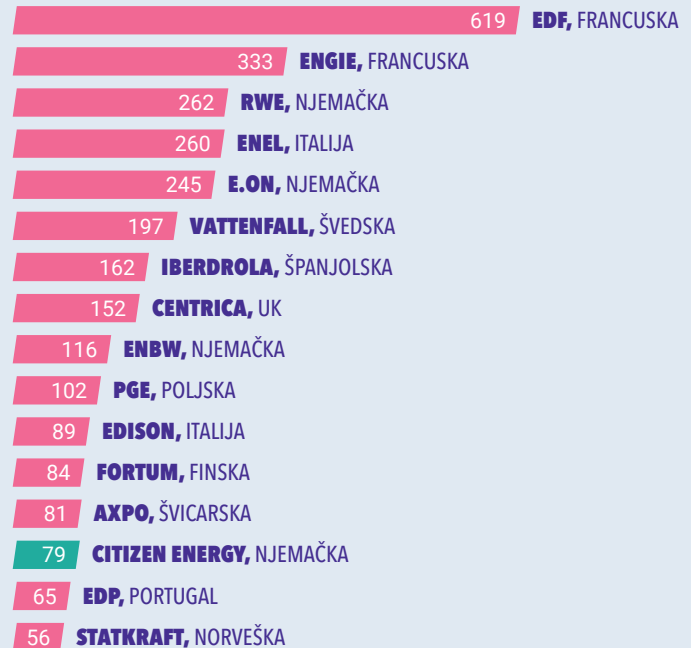
No u mnogim su zemljama građani koji bi uložili u obnovljive tehnologije bili suočeni s naglim promjenama u energetskej politici i oduzimanjem potpore (ponekad i retroaktivno) na zahtjev velikih tržišnih igrača.

U **Španjolskoj** su, na primjer, sve donedavno krovni fotonaponski (PV) sustavi bili kažnjavani drakonskim mjerama kako bi se obeshrabrila potrošnja vlastite energije u kućanstvu.

STARA ENERGIJA: 15 NAJVEĆIH OPSKRBLJIVAČA U EU

Prodaja 2015. u TW / h. Usporedba s prodajom njemačkih građana u 2016.

ŠPANJOLSKA: RASTUĆI POKRET KOJI JE ULOŽIO 3,5 MILIJUNA EURA U PROIZVODNJU 6 MILIJUNA KWH ZELENE ENERGIJE - GENERATION KWH

Projekt je 2015. pokrenula zadruga Som Energia, a prva sve energetske zadruge i zajednice koje žele promijeniti postojeću energetska paradigmu u skladu s načelima suverenosti i demokracije.

Evo kako Generation kWh radi: svaki partner daje zadrugi beskamatni zajam iz godine u godinu, a zauzvrat plaća jeftiniju struju. Zahvaljujući takvom ulaganju u zadrugu, kućanstva plaćaju el. energiju po stvarnoj cijeni!

Tipično kućanstvo s prosječnom godišnjom potrošnjom struje od 2400 kWh treba uložiti 900 eura i time pokriti 70% svojih potreba za energijom u sljedećih 25 godina. Svako ulaganje u iznosu od 100 eura odgovara 170–200 kWh na godinu. Budući da će kućanstva plaćati račune koji odgovaraju stvarnome trošku, tako će uštedjeti. Nakon 25 godina, početni će se ulog vratiti u potpunosti.

S ovakvim će modelom zadruga uskoro postići svoj prvotni cilj od 3,5 milijuna eura, budući da ima 3600 članova koji su uložili u nju. Iz tih se je novaca već stavila u pogon prva solarna elektrana sa snagom od 2160 kW, koja će opskrbljivati energiju za 1300 kućanstava.

Više o tome na: <https://www.generationkwh.org>

100%
ENERGÍA
RENOVABLE

NOVI ZAKONI EU I ŠTO ONI ZNAČE ZA NJEZINE GRAĐANE

Novi paket zakonskih mjera za čistu energiju (Clean Energy Package) donesen 2018., kojim se između ostalog revidirala Direktiva o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (REDII), promijenio je odnos snaga u korist građana EU.

Građani i zajednice diljem EU dobili su mnoštvo jamstava koja im omogućuju da ulažu u obnovljive izvore energije i imaju koristi od prelaska na njih. Nova zakonska regulativa EU odsada priznaje njihovu ulogu te daje podršku građanima da proizvode, troše, prodaju i skladište obnovljivu energiju.

Time je stvorena važna pretpostavka za promicanje obnovljivih izvora energije i dostizanje cilja potpunog prelaska na njih u budućnosti. Međutim, što to znači u praksi?

A) TIME SE GRAĐANIMA I ZAJEDNICAMA PRIZNAJE STATUS SUDIONIKA U ENERGETSKOM SUSTAVU

Nova Direktiva o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora* sadržava definicije kojima se prepoznaju različiti načini na koje se građani mogu uključiti u proizvodnju obnovljive energije:

- **Na osobnoj razini:** Osobe, obitelji te mali i srednji poduzetnici moći će postaviti vlastite sustave za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na svojim krovovima i zemljištu.
- **Na razini skupina:** Direktivom se prepoznaje da više od 40% Europljana koji žive u zgradama mogu zajednički postaviti tehnologiju obnovljivih izvora i na taj način imati koristi od obnovljive energije.
- **Na razini zajednica obnovljive energije:** Građani, lokalne vlasti te mali i srednji poduzetnici mogu osnovati pravni subjekt kroz koji mogu surađivati u proizvodnji obnovljive energije. Kroz energetska zajednica građani sad mogu stvarati nove izvore financiranja kako bi pružali usluge koje će zadovoljavati lokalne potrebe. Osim toga, Direktiva pruža mogućnost tvrtkama da postavljaju tehnologiju proizvodnje obnovljive energije na privatnim kućama.
- **Agregatori** kao sudionici na energetskom tržištu koji okupljaju male, nezavisne proizvođače, odsad mogu pomagati u optimizaciji i iskorištavanju njihovih instalacija te ih savjetovati kad je najbolje trošiti, prodavati ili skladištiti proizvedenu struju.
- **Na razini izravne (P2P) trgovine:** Ovaj sustav omogućava potrošačima da međusobno razmjenjuju obnovljivu energiju bez posrednika, čime se osiguravaju više cijene i brži povrat sredstava.

* EU Direktiva o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora, 2018. <https://bit.ly/2FHtr6o>

B) GRAĐANI I ZAJEDNICE KOJI ŽELE INVESTIRATI U OBNOVLJIVU ENERGIJU DOBIVAJU PRAVA

Nova Direktiva o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora donosi temeljna prava koja građanima pružaju zaštitu pri investiranju u obnovljivu energiju. Ta im prava moraju priznati i državna tijela i privatni sudionici na tržištu:

- **Pravo na proizvodnju, skladištenje, potrošnju i prodaju obnovljive energije;**
- Pravo na zaštitu od nepravednih nameta za energiju koju sami proizvode;
- Pravo na izravan ili neizravan pristup svim odgovarajućim energetske tržištima;
- Pravo na zaštitu od diskriminatornih postupaka i pojedinih nameta koji koče ili kažnjavaju uključivanje u proizvodnju obnovljive energije;
- Pravo na zaštitu potrošačkih prava;
- Pravo na odgovarajuću naknadu i potporu za uključivanje u proizvodnju obnovljive energije;
- Pravo na neposrednu trgovinu i razmjenu energije;
- Pravo na pristup informacijama o tome kako ostvarivati ova prava.

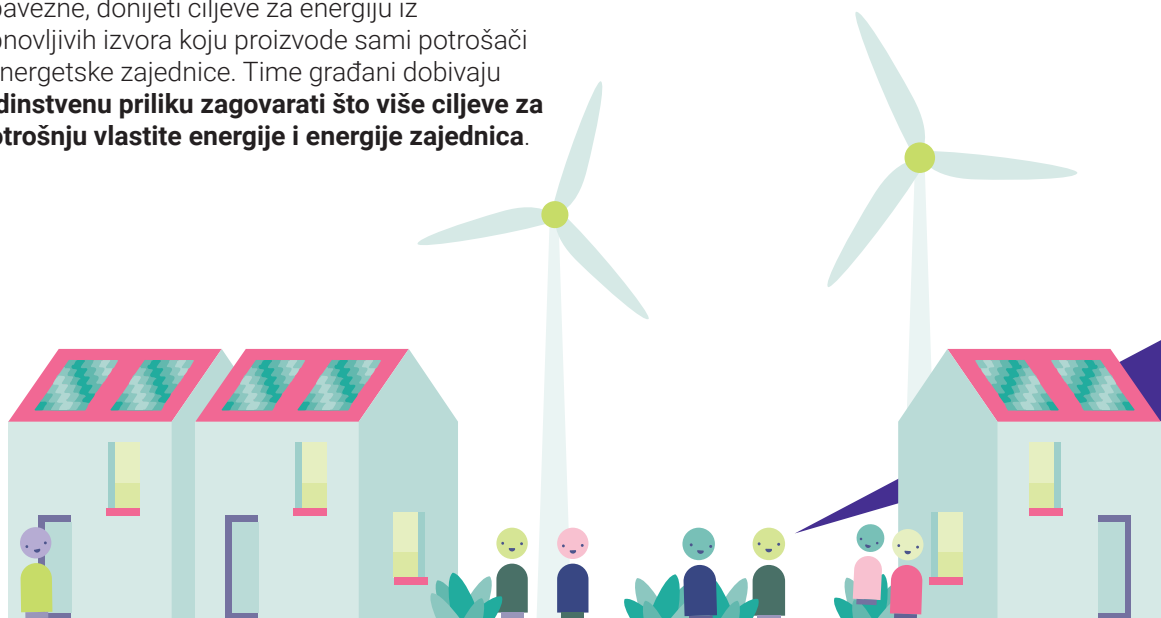
C) STVOREN JE TEMELJ ZA RAZVOJ NACIONALNIH POTICAJNIH OKVIRA ZA POTPORU GRAĐANIMA

Nova Direktiva zemljama članicama EU nalaže da donesu **poticajne zakonske okvire kojima će poduprijeti građane i zajednice da ulažu u obnovljive izvore energije**. Ti se okviri trebaju temeljiti na procjeni svake članice za sebe, što će građanima dati priliku da se angažiraju i utječu na odluke vezane uz lokalne mogućnosti i uklanjanje prepreka koje im stoje na putu.

Osmišljavanje ovih nacionalnih poticajnih okvira vezano je uz postupak izrade nacionalnih planova zemalja članica kojima će Europskoj Uniji dati do znanja kako misle postići zadane ciljeve za obnovljive izvore, energetske učinkovitost i smanjenje stakleničkih plinova. Vlade zemalja članica se pozivaju, ali nisu obavezne, donijeti ciljeve za energiju iz obnovljivih izvora koju proizvode sami potrošači i energetske zajednice. Time građani dobivaju **jedinstvenu priliku zagovarati što više ciljeve za potrošnju vlastite energije i energije zajednica**.

D) OD VLADA SE TRAŽI DA POJEDNOSTAVE ADMINISTRATIVNE POSTUPKE ZA PROJEKTE KOJE NOSE GRAĐANI I ZAJEDNICE

Nizom odredaba Direktiva želi olakšati ulaganja u obnovljive izvore za građane i zajednice. To podrazumijeva da građani i zajednice mogu tražiti i dobiti dozvolu na jednom mjestu, da je postupak predaje zahtjeva jednostavan, da imaju pristup tehničkim informacijama te da je vrijeme čekanja do odobrenja projekata poznato i skraćeno. Osim toga, Direktiva donosi odredbe prema kojima su mali projekti potpuno izuzeti od potrebe za izdavanjem dozvole.

ENERGETSKI CILJ ZA ZAJEDNICE U ŠKOTSKOJ

U okviru svoje klimatske i energetske strategije, škotska se je vlada obavezala do 2020. osigurati proizvodnju energije iz obnovljivih izvora zajednica i lokalnih pogona u iznosu od najmanje 500 MW. Premda nije obavezujući, ovaj cilj je poslužio kao temelj za izradu mnogi potpornih politika i financijskih mjera. Uvidjevši da će taj cilj vrlo brzo biti premašen, škotska ga je vlada podigla na 1 GW do 2020. te 2 GW do 2030. Osim toga, barem polovica novoodobrenih projekata proizvodnje obnovljive energije imat će barem neki element zajedničkoga vlasništva s lokalnom zajednicom.²

² <https://bit.ly/2T0ZW3r>

IMPLIKACIJE ZA ZEMLJE ČLANICE EU

- **A) ZAJEDNICE OBNOVLJIVE
ENERGIJE (14)**

- **B) KUĆANSTVA (23)**

- **C) LOKALNE VLASTI (26)**

Sad kad su tijela Europske Unije prihvatila nacrt Direktive o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora, sljedeći je korak njezino ugrađivanje u zakonodavstva zemalja članica radi usklađenja sa zakonodavstvom EU. Pritom će zemlje članice također donijeti svoje planove (tzv. "nacionalne energetske i klimatske planove", NECP) te ih dati na uvid EU Komisiji, a u kojima su navedeni ciljevi, politika i mjere kako do 2030. ostvariti ciljeve za obnovljivu energiju, energetske učinkovitost i stakleničke plinove. Ti će planovi obuhvatiti i ciljeve, politiku i mjere kojima se podupire potrošnja vlastite energije te energetske zajednice.

Time će se **građanima i građanskom društvu dati prilika da promiču za njih povoljnu nacionalnu politiku i zakonodavstvo, a vladama da promiču zajednice koje proizvode obnovljivu energiju te potrošnju vlastite energije.** Za oba procesa postavljeni su sljedeći rokovi:

- **Do kraja 2019. se od vlada zemalja članica očekuje da izrade konačne nacionalne energetske i klimatske planove;**
- **Do 30. lipnja 2021. zemlje članice moraju ugraditi Direktivu u svoje zakone (koji obuhvaćaju i nova energetska prava građana).**

Veoma je važno znati razliku između A) zajednica obnovljive energije, B) domaćinstava i C) lokalnih vlasti. Ostatak poglavlja posvećujemo upravo tome.

A) ZAJEDNICE OBNOVLJIVE ENERGIJE

Direktiva o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora sadržava nekoliko elemenata koji zajedno tvore temelj razvoja nacionalne politike i pravnog okvira za zajednice koje proizvode obnovljivu energiju - tzv. zajednice obnovljive energije.

DEFINICIJA "ZAJEDNICE OBNOVLJIVE ENERGIJE"

Definicija pojma "**zajednice obnovljive energije**" u Direktivi okosnica je novoga zakonskog okvira EU vezanog uz energiju lokalnih zajednica te utvrđuje koji oblici lokalnih inicijativa mogu dobiti potporu. Zemlje članice će morati same odrediti posebne pravne subjekte ili oblike koji će se smatrati "zajednicama obnovljive energije", pridržavajući se pritom definicije koja stoji u Direktivi:

"ZAJEDNICA OBNOVLJIVE ENERGIJE" JE PRAVNI SUBJEKT:

- (a) koji je, u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom, utemeljen na otvorenom i dobrovoljnom sudjelovanju, neovisan i pod stvarnim nadzorom dioničara ili članova smještenih u blizini projekata energije iz obnovljivih izvora kojih je taj pravni subjekt vlasnik ili ih on razvija;
- (b) čiji su dioničari ili članovi fizičke osobe, MSP-i ili lokalna tijela, uključujući općine;
- (c) čija je prvotna svrha pružiti okolišnu, gospodarsku ili socijalnu korist zajednice za svoje dioničare ili članove ili za lokalna područja na kojima djeluje, a ne financijska dobit;

NIZOZEMSKI KLIMATSKI SPORAZUM I VLASNIŠTVO ZAJEDNICE NAD OBNOVLJIVOM ENERGIJOM

Tijekom 2018. nizozemske su vlasti provodile raspravu sa svim zainteresiranim stranama u zemlji kako bi dogovorili ciljeve klimatskoga sporazuma, koji obuhvaća i vrijednost vlasništva lokalnih tijela i zajednica nad projektima obnovljive energije.

Konačni sporazum sadržava neobavezujući cilj da sve vjetroelektrane i solarne elektrane trebaju biti u polovičnom vlasništvu lokalnih zajednica. Taj će cilj poslužiti općinama kao temelj za planiranje energetskeg razvoja iz obnovljivih izvora te ući u postupak planiranja dozvola. Time će se osigurati da investitori prilikom traženja dozvole moraju razgovarati s lokalnim zajednicama i saznati na koji način one žele biti uključene u nove projekte.

projects, talk with communities to understand how they want to be involved.

Valja ovdje naglasiti četiri ključna elementa:

1) Pravo na sudjelovanje: bez obzira na odabrani oblik, samo pojedinci, lokalne vlasti (uključujući i općine) odnosno mala i srednja poduzeća (MSP-i)³ mogu biti članovi zajednica obnovljive energije. Isključivanje većih kompanija sprječava nepravedno iskorištavanje pogodnosti i posebnih prava koje te zajednice ostvaruju.

2) Upravljanje i demokratsko odlučivanje: zajednicama obnovljive energije mogu upravljati samo članovi smješteni “u blizini” projekata proizvodnje energije iz obnovljivih izvora koji se provode u nekoj lokalnoj zajednici. Svaka zemlja članica će odrediti što to znači biti “u blizini” takvih projekata. Važno je da taj pojam ne bude preusko definiran, jer će u tom slučaju postati preprekom. Osim toga, svaka zajednica obnovljive energije mora biti “autonomna”: niti jedan član (a napose tvrtka ili financijska ustanova) ne mogu imati veća prava ili utjecaj na donošenje odluka.

3) Otvoreno i dobrovoljno sudjelovanje: svaka zajednica mora biti otvorena za sve moguće članove na temelju nediskriminatorskih kriterija te im se mora dati mogućnost izlaska iz zajednice. Time se uklanjaju prepreke građanima u lokalnoj zajednici da pristupe zajednici obnovljive energije, a isto tako i da izađu iz nje i ostvaruju svoj izbor na energetsom tržištu.

4) Alternativa ostvarivanju dobiti: glavni cilj zajednice obnovljive energije mora biti taj da svojim članovima ili lokalnoj zajednici u kojoj djeluje pruži okolišnu, gospodarsku ili socijalnu korist. Članovi takve zajednice mogu ostvariti povrat financijskog ulaganja, ali sama zajednica ne smije biti usmjerena na ostvarivanje dobiti.

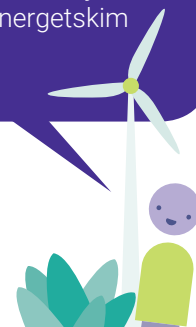
Ovo se umnogome podudara s operativnim načelima zadruga i društvenog poduzetništva.⁴ Time ova definicija pruža jedinstvenu priliku za promicanje ovih oblika pravnih subjekata među zajednicama obnovljive energije, kako bi energetski sustav bio u službi ljudi i planeta.

³ <https://bit.ly/2boTaz7>

⁴ <https://bit.ly/2AOAsz6>

GRČKA – UZOR ZAKONSKE DEFINICIJE ENERGETSKIH ZAJEDNICA

Grčki je parlament u siječnju 2018. prvi u Europi donio zakon o energiji koju proizvode zajednice. Važno je istaknuti da taj zakon jasno definira što su to energetske zajednice, tko u njima može sudjelovati, kako se osnivaju i kako rade te kako se može koristiti njihova dobit. Zakon daje okvir za energetske zajednice, tumačeći ih kao zadruge čiji je jedini cilj promicanje društvenog gospodarstva i inovacija, rješavanje energetske siromaštva, promicanje energetske održivosti, proizvodnje, skladištenja, potrošnje vlastite energije, distribucije i opskrbe, kao i poboljšanje energetske učinkovitosti kod krajnjih korisnika na lokalnoj i regionalnoj razini. Ostvarivanje dobiti je ograničeno na pojedine slučajeve. Zakonom se također propisuje niz mjera potpore i pomoći energetskim zajednicama.

TEMELJNA PRAVA

Ova Direktiva jamči prava i energetske zajednici i njezinim članovima. Ona su automatska i zakonski provediva. Jednom kad zemlja članica uspostavi mjere kojima se jamči primjena ovih prava, ona će biti čvršća i lakše će ih se moći braniti nego politike i mjere predviđene poticajnim zakonskim okvirima.

PRAVA GRAĐANA

Svaki građanin ima pravo sudjelovati u zajednici obnovljive energije pod nediskriminirajućim uvjetima te ima pravo zadržati svoja potrošačka prava. To je važno stoga što građanin kao član energetske zajednice ulazi u gospodarsku aktivnost, koja ga po svojoj naravi može učiniti podložnim gubitku potrošačkih prava vezanih uz energiju. Svi članovi u zajednici su jednaki, što znači da ne smije biti diskriminacije među članovima. Građani također imaju pravo na informacije, podizanje razine osviještenosti, usmjeravanje ili osposobljavanje kako bi mogli ostvariti svoja prava.

PRAVA ZAJEDNICA OBNOVLJIVE ENERGIJE

Zajednice obnovljive energije imaju pravo baviti se proizvodnjom, skladištenjem, potrošnjom (uključujući vlastitu potrošnju) i prodajom energije iz obnovljivih izvora. Također imaju pravo pristupa na odgovarajuća tržišta, bilo samostalno ili putem agregatora.

Važno je napomenuti da energetske zajednice odsad imaju **pravo međusobno razmjenjivati energiju.** Time se otvaraju nove mogućnosti, budući da je razmjena u većini zemalja dosad bila nelegalna. Budući da ova odredba nije precizna, na građanima je da izađu s detaljnim prijedlozima (poput virtualnog neto mjerenja, koje je trenutno moguće provesti samo u Grčkoj, odnosno P2P trgovine itd.). Da bi ova odredba zaživjela, zemlje članice EU moraju osigurati da mrežni operatori surađuju s energetske zajednicama.

POTICAJNI OKVIRI

Zemlje članice EU odsad moraju podržavati razvoj zajednica obnovljive energije time što će razraditi poticajne zakonske okvire. Da bi ih mogle razraditi, međutim, zemlje članice moraju prvo procijeniti potencijal za razvoj energetske zajednice i utvrditi koje su postojeće prepreke njihovom razvoju.

ENERGETSKA STRATEGIJA ZA ZAJEDNICE U UJEDINJENOM KRALJEVSTVU

Početakom 2014. vlada UK-a donijela je obuhvatnu "Energetsku strategiju za zajednice" nakon što je detaljno istražila i prepoznala različite čimbenike u sektoru proizvodnje energije zajednica i izazova s kojima su suočene. U izradi strategije sudjelovala je Kontaktna skupina za energiju zajednice koju je ustanovila vlada. Strategijom se utvrđuju vladini prioriteti i planovi za povećanje potpore energetske zajednicama u nadolazećim godinama.

Više o tome naći ćete na:

<https://bit.ly/1erF1tY>

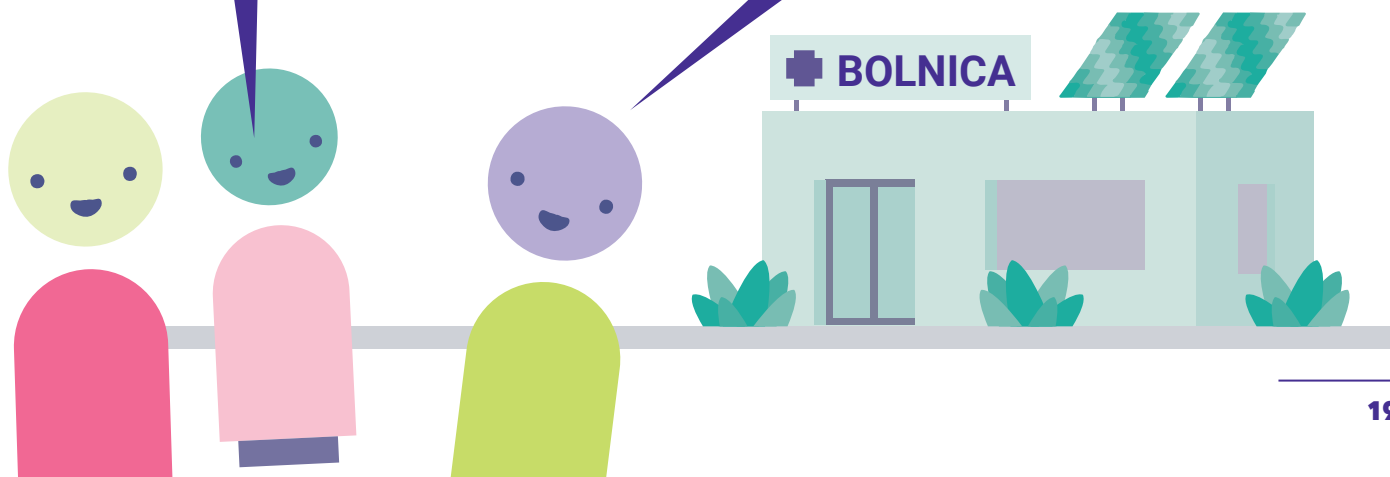
- Sukladno Direktivi, poticajnim se okvirima trebaju razriješiti mnoga pitanja:
- **Uklanjanje neopravdanih regulatornih i administrativnih prepreka.** Nakon što se u postupku procjene utvrde neopravdane regulatorne i administrativne prepreke razvoju zajednica obnovljive energije, one će se morati ukloniti.
- **Ravnopravnost (nediskriminirajući pristup).** Zajednice obnovljive energije ne smiju se diskriminirati u pogledu svojih aktivnosti, napose od strane ostalih sudionika na tržištu (npr. ODS-ova ili opskrbljivača) odnosno državnih upravnih tijela.
- **Pravedni, razmjerni i transparentni postupci licenciranja i registracije.** Prilikom procjene uvjeta za licenciranje i utvrđivanja drugih zahtjeva za zajednice obnovljive energije, zemlje članice se moraju pobrinuti da time ne stavljaju nerazmjeran teret na energetske zajednice.
- **Pravedne, transparentne i trošku razmjerne mrežne i ostale naknade.** Zemlje članice moraju se pobrinuti da naknade (doprinosi) energetskih zajednica za troškove mreže i drugih sustava budu pravedni. Takve se naknade trebaju temeljiti na analizi troškova i koristi, čime se može stvoriti okvir za energetske zajednice u smislu pogodnosti koje one mogu pružiti energetsom sustavu i zajednici. Ako ovu analizu provodi nadležno državno tijelo, ona se mora pridržavati specifičnih pravila transparentnosti, sudjelovanja i odgovornosti.
- **Pristup financiranju i informacijama.** Budući da mnoge zajednice ne znaju otkud krenuti kad se radi o tehničkim i financijskim aspektima uspostavljanja energetske zajednice, poticajni okviri bi im trebali predložiti načine kako da riješe ta pitanja. To se posebno odnosi financiranje studija izvedivosti, koje predstavljaju problem zajednicama, a na temelju kojih se utvrđuje je li pojedini projekt izvediv. Ovo je prilika građanima da za članove zajednica zagovaraju uspostavljanje fondova ili financijske potpore u obliku povoljnih kredita, dodjela sredstava ili poreznih olakšica.
- **Pristup ranjivih i energetski siromašnih građana te podstanara.** Energetske zajednice moraju ranjivim i energetski siromašnim kućanstvima omogućiti sudjelovanje. Osim toga, mnoge energetske zadruge (REScoop) problem energetske siromaštva rješavaju pomoću obnovljivih izvora. Najbolje bi bilo da zemlje članice donesu konkretnu politiku i mjere promicanja ovoga sudjelovanja, ali na građanima ostaje da sami promiču i zagovaraju pojedine zamisli.
- **Suradnja između općina i zadruga.** Sve veći broj općina želi osnovati zadrugu ili surađivati s postojećim energetske zajednicama. Lokalnim je vlastima odsad omogućeno da zahtijevaju konkretnu regulatornu potporu i potporu za izgradnju kapaciteta. Da bi to učinile, lokalnim se vlastima treba omogućiti da donose vlastite mjere potpore energetskim zajednicama kroz npr. lokalne planove, financijsku politiku ili javnu nabavu.

REVOLVING FONDOVI ZA ENERGETSKE ZAJEDNICE: RASTUĆI TREND U EUROPI

Sve je više zemalja članica EU svjesno financijskih izazova s kojima se suočavaju energetske zajednice. Stoga se osniva sve više revolving fondova kako bi te zajednice mogle pokriti troškove razvoja projekata (npr. studije izvedivosti, dobivanje dozvola). Često se radi o programima kombinirane bespovratne potpore i kredita kako bi se ograničio ulagački rizik zajednica. Ovakve revolving fondove već su u svoje planove i politike ugradile Danska, Škotska, Engleska i Nizozemska.

ENERGETSKE ZAJEDNICE ŠIRE PRISTUP OBNOVLJIVOJ ENERGIJI ZA SVE: ŠTO AMERIKA MOŽE NAUČITI OD EU

Energetske zadruge (REScoop) u mnogim zemljama članicama EU vode se društveno korisnim ciljevima poput borbe protiv energetske siromaštva. Razvijaju programe solidarnosti kojima pomažu ranjivim skupinama smanjiti račune za energiju ili pružaju usluge i obrazovanje svojim članovima kako da smanje potrošnju energije te prihode od proizvodnje obnovljive energije koriste za poboljšanje životnog standarda ranjivih skupina i kućanstava s niskim prihodima.

MODEL ZAJEDNIČKOG ULAGANJA ZADRUGA OBNOVLJIVE ENERGIJE I OPĆINA U BELGIJI

Amel i Bülingen su dvije belgijske općine u njemačkom govornom području koje su odlučile na općinskom zemljištu postaviti veliku farmu za vjetroenergiju. 60% projekta će biti javno i u vlasništvu tih općina (30% Amel i 30% Bülingen). Ostalih 40% bit će u privatnom vlasništvu dvije lokalne energetske zadruga: 27% u vlasništvu Courant d'Air, a 13% u vlasništvu Ecopowera. Ovo će se javno-privatno partnerstvo koristiti vozilom za posebne namjene za svoje potrebe.

UKLJUČIVANJE U PROGRAME POTPORE ZA OBNOVLJIVU ENERGIJU

Postalo je jasno da javne dražbe i natječaji negativno utječu na konkurentnost zajednica obnovljive energije za ulazak u programe potpore za obnovljivu energiju. Novom se Direktivom ovaj problem rješava tako što **zemlje članice EU pri izradi potpornih programa moraju uzeti u obzir specifičnosti zajednica obnovljive energije**. Drugim riječima, propusti li zemlja članica procijeniti kako će potporni program utjecati na energetske zajednice, protiv nje se može pokrenuti tužba.

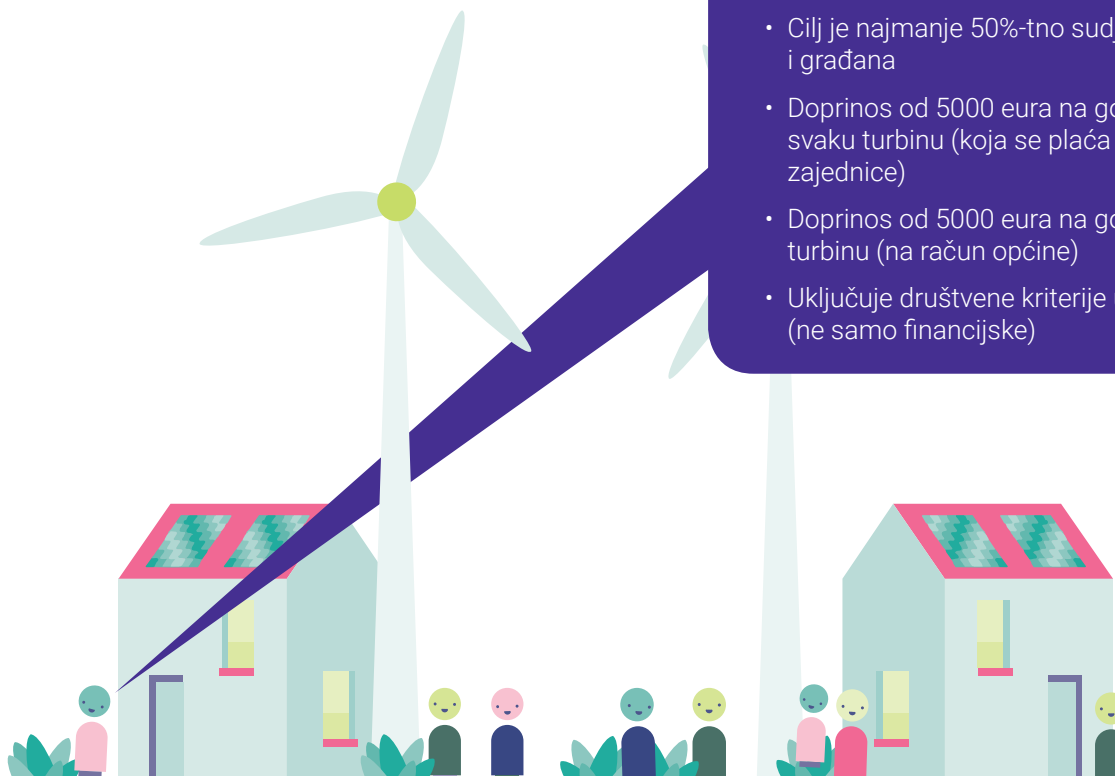
- To u praksi znači da zemlje članice moraju donijeti mjere kojima **osiguravaju ravnopravno natjecanje energetskim zajednicama** s ostalim sudionicima na tržištu. Kako će to izgledati prepušteno je velikim dijelom diskreciji pojedinih zemalja članica. No uvodne napomene iz preambule Direktive daju mogućnost inzistiranja na sljedećem:
- Pružanju informacija, tehničkoj i financijskoj pomoći;
- Smanjenju administrativnih zahtjeva;
- Kriterijima usmjerenim na zajednice te
- Određivanju odgovarajućih razdoblja za nadmetanje za zajednice obnovljive energije.

KRITERIJI ZA NADMETANJE PRILAGOĐENI GRAĐANIMA U BELGIJI

Lokalne vlasti u Belgiji mogu raspisati natječaje za razvoj projekata obnovljive energije za zemljišta u javnom vlasništvu. U tim postupcima često su navedeni politika i ciljevi razvoja koji obuhvaćaju angažman građana i odobrenje javnosti. Kriteriji nadmetanja se boduju, a mogu obuhvatiti i posebne kriterije koje vlasti uzimaju u obzir kod ocjene ponuda. Evo jednog primjera:

Natječaj Eeklo za razvoj projekta lokalne vjetroelektrane (20 MW) u skladu s vjetroenergetskim planom provincije

- Cilj je najmanje 50%-tno sudjelovanje općine i građana
- Doprinos od 5000 eura na godinu za svaku turbinu (koja se plaća u fond lokalne zajednice)
- Doprinos od 5000 eura na godinu za svaku turbinu (na račun općine)
- Uključuje društvene kriterije u javni natječaj (ne samo financijske)

B) KUĆANSTVA

Kućanstva su također dobila nova prava da aktivno sudjeluju u prelasku Europe na obnovljive izvore.

NAKNADE

Nova Direktiva govori o tome da se struja iz obnovljivih izvora proizvedena u kućanstvu može prodavati uz određene naknade. Te naknade, međutim, moraju biti razmjerne i nediskriminirajuće.

Drugim riječima, mrežne naknade ne smiju obuhvaćati troškove unosa struje u mrežu. Vlade će morati javno obznaniti izračune i pretpostavke za utvrđivanje ovih naknada.

To je već napredak. U mnogim zemljama se naknade – a posebno one mrežne – ne temelje na analizi stvarnih troškova i koriste te često nerazmjerno diskriminiraju proizvodnju energije u kućanstvima.

Španjolska je vlada poznata po svome zloglasnom “porezu na sunce”, kojim je ulaganja u sunčevu energiju učinila neprivlačnima te zakočila solarni sektor.

Zagovornici proizvodnje energije u zajednicama bore se protiv nametanja naknada za struju koja se proizvodi i troši u kućanstvu. Ovo je načelo sada podržala i nova Direktiva. Ona, međutim, dopušta vladama neke iznimke, prema kojima se naknade mogu nametnuti:

1. Ako već postoje javni programi djelotvorne potpore za vlastitu proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.
2. Ako, od 2026., kapacitet instalacije za vlastitu proizvodnju i potrošnju struje bude viši od 8% od ukupnog već instaliranoga kapaciteta.
3. Ako je kapacitet instalacija veći od 30 kW.

KUĆANSTVA ĆE PRIMATI NAKNADU

Vjerovali ili ne, dosad je bilo sasvim normalno proizvoditi struju iz solarnog panela na krovu i stavljati ju u mrežu bez ikakve naknade. S novom Direktivom to se promijenilo. **Nova pravila od vlada zemalja članica zahtijevaju da od 2021. potrošači vlastite obnovljive energije primaju pravednu naknadu za struju koju prodaju u mrežu.** Ova naknada mora u najmanju ruku odražavati *“tržišnu vrijednost te električne energije, u koju može biti uračunata i njezina dugoročna vrijednost za mrežu, okoliš i društvo”*.

Već je i osiguranje tržišne vrijednosti veliki korak naprijed. No vlade bi trebale napraviti još jedan korak te kod određivanja visine naknade uzeti u obzir dugoročnu vrijednost vlastite proizvodnje obnovljive energije za okoliš i društvo.

Takvi su načini obračuna već usvojeni u američkim gradovima Minnesota (Oregon) i Austin (Teksas) za određivanje cijene struje proizvedene u kućanstvu koja se prodaje u mrežu, a koristili su se i kod donošenja energetske politike u saveznom državama Kalifornija, New York i Teksas. Prema nedavnom istraživanju koje je po prvi put u Europi primijenilo ovaj pristup, korist od solarne instalacije u malome kućanstvu u Španjolskoj iznosi neto 440 eura na godinu (na temelju cijene od 50 eur/MWh) odnosno ukupno 1,77 milijardi eura

STAMBENE ZGRADE I RAZMJENA ELEKTRIČNE ENERGIJE

40% Europljana živi u stanovima, a udio onih s niskim prihodima je još veći. **Koristi od sudjelovanja u prelasku na obnovljive izvore energije trebaju biti dostupne svakome, a ne samo bogatima.**

Obnovljivi izvori mogu značajno smanjiti račune za struju, smanjiti energetska siromaštvo, pa čak i smanjiti nejednakosti u prihodima. Jedan od načina da se to dogodi jest da svi, bez obzira imaju li vlastiti krov ili pristup krovu, mogu sudjelovati na tržištu električne energije.

Nova Direktiva daje **pravo ljudima koji žive u stanovima da zajedničkim snagama postave projekte za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.**

Vlade zemalja članica trebaju donijeti odredbe prilagođene potrebama ljudi koji žive u stanovima, uzimajući pritom u obzir čimbenike poput nedostatka krovnog prostora, dijeljenje jedne instalacije između više kućanstava te činjenice da mnogi od tih stanara nisu i vlasnici stanova već podstanari.

Nova Direktiva također potiče vlade da osmisle programe dijeljenja instalacija za proizvodnju struje iz obnovljivih izvora. Time bi se povećao unos solarne energije u distribuciju, jer bi se riješio problem pristupa krovu i omogućila korist ranjivim potrošačkim skupinama. Jedan od primjera već uspostavljenih programa dijeljenja je tzv. **“virtualno neto mjerenje”**, kojim se daju bodovi za struju proizvedenu na jednome mjestu te za struju koja se kupuje, prodaje i/ili prenosi na račun potrošača na drugom mjestu.

Potrošači i dalje plaćaju mrežne naknade za prijenos struje, ali takav način uvelike smanjuje račune onima s niskim prihodima. Takva je praksa već uvriježena u SAD-u i Australiji, ali u Europi je ona zaživjela jedino u Grčkoj.

GRČKA: DRUŠTVENA KORIST OD DIJELJENJA EL. ENERGIJE

“virtualnom neto mjerenju” moglo bi odigrati ključnu ulogu u borbi protiv energetske siromaštva u Grčkoj, u kojoj više od polovice stanovništva živi u zgradama, a njih 40% ima problema s plaćanjem računa za energiju.

Greenpeace Grčka predložio je 10-godišnji socijalni program solara temeljen na postojećim zakonima o virtualnom mrežnom mjerenju. Tim bi se programom energetska siromašnim kućanstvima omogućila ugradnja malog fotonaponskog sustava na krovu ili u obližnjem solarnom parku. Kućanstva bi time mogla postati samodovoljna i ne bi se više oslanjala na potpore za potrošnju. Potrošači bi pak smanjili svoje račune za 280–315 eura na godinu. Budući da su troškovi socijalnih solara upola jeftiniji od postojećeg socijalnog programa, ovim rješenjem dobivaju svi: smanjuje se energetska siromaštvo i državna potrošnja, a, dakako, i klimatski štetne emisije.

POTICAJNI OKVIRI

Nova Direktiva **nalaže vladama zemalja članica da uspostave “poticajni okvir” kojim će olakšati razvoj potrošnje vlastite energije iz obnovljivih izvora.**

Vladama se nalaže da taj okvir donesu na temelju “procjene postojećih neopravdanih prepreka potrošnji vlastite energije iz obnovljivih izvora i njezina potencijala na svojim državnim područjima i u svojim energetske mrežama”.

Vladama je prepušten izbor kako će uspostaviti takav okvir, ali se moraju pridržavati ciljeva koji se podudaraju sa zahtjevima za zajednice obnovljive energije. Tim se poticajnim okvirima trebaju:

- Ukloniti prepreke za dostupnost potrošnje vlastite energije iz obnovljivih izvora apsolutno svima.
- Ukloniti financijske i regulatorne prepreke te potaknuti vlasnike zgrada da stvore uvjete za potrošnju vlastite energije iz obnovljivih izvora.

· Osigurati potrošačima vlastite energije iz obnovljivih izvora nediskriminirajući pristup relevantnim programima potpore za stavljanje el. energije u mrežu.

· Osigurati da na odgovarajući i uravnotežen način doprinose podjeli troškova sustava kada se električna energija unosi u mrežu.

Pri uspostavljanju nacionalnog poticajnog okvira za potrošnju vlastite energije iz obnovljivih izvora, državne vlasti moraju uzeti u obzir dvije stvari. **Prvo, nacionalna procjena mora biti objektivna i držati se pravilne metodologije. Drugo, mora potpuno odražavati sve zahtjeve iznesene u novoj Direktivi.**

C) LOKALNE VLASTI

Lokalne vlasti imaju ključnu ulogu u demokratizaciji energetske raspodjele. Diljem EU već se je 9000 lokalnih i gradskih vlasti obavezalo ostvariti ambiciozne planove za obnovljivu energiju kroz Sporazum europskih gradonačelnika.

Nova Direktiva u tome smislu donosi bitne promjene za lokalne vlasti u naporima da promiču europsku energetska tranziciju; naravno, budu li u mogućnosti u potpunosti iskoristiti nove odredbe. Lokalnim je vlastima dan zakonski temelj za poticanje **novih poslovnih modela** pod upravom zajednice i vlasništvo nad obnovljivom energijom. Osim toga, dobile su i **pravo biti dioničarima** u zajednicama obnovljive energije.

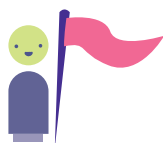
Uključivanje lokalnih vlasti trebalo bi osigurati veći legitimitet i povjerenje u projekte, a one se time uključuju u širu političku strategiju i planove smanjenja stakleničkih plinova te povećanja udjela obnovljivih izvora..

LOKALNE VLASTI KAO KORISNICI ENERGIJE ZAJEDNICE

Lokalne će vlasti imati koristi od potpore energetske projektima zajednice, i to ne samo zbog obnovljive energije i energetske učinkovitosti. U mnogim zemljama članicama EU energetske projekti zajednica lokalnim vlastima također pomažu da se nose s nedostatkom goriva. Projekti u vlasništvu zadruga često se umjesto dobiti vode svojom misijom te redovito ranjivim kućanstvima daju povoljne uvjete plaćanja i ulažu u energetska učinkovitost.

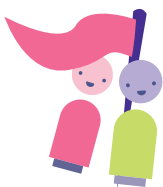

Covenant of Mayors
for Climate & Energy
EUROPE

U UK-u gradsko vijeće **Nottinghama** osnovalo neprofitnu organizaciju **Robin Hood Energy** za opskrbljivača energije koji je u potpunom vlasništvu lokalne vlasti.

Gradovi to čine i uz **izravno sudjelovanje svojih građana**.

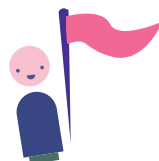
Gradsko vijeće Plymoutha podržalo je osnivanje energetske zajednice koja je poboljšala učinkovitost kućnih zaliha i pomogla više od 11.000 kućanstava s niskim prihodima. Zadruga takvim kućanstvima pomaže riješiti nastale dugove za energiju kroz potpore, postaviti besplatnu izolaciju i savjetovati ih o tarifnim opcijama koje su im najprimjerenije.

Nije zanemariva ni vrijednost stvaranja **osjećaja pripadnosti zajednici**.

Općina **Steinfurt** u Njemačkoj stavila je u središte svih svojih aktivnosti energetske zajednicu nakon što su shvatili da troše 1,5 milijardi eura na energiju godišnje, a koji bi otišli iz regije da zajednica nije uspostavljena.

Jačanje **društvene kohezije i građanske svijesti** moćan su motor, posebno u gradskim sredinama sa slabijim osjećajem zajedništva. Osim toga, energija zajednice bio je način za ostvarivanje težnji prema solidarnome gospodarstvu, što se i vidjelo na općinskim izborima.

Lokalne vlasti u **Parizu** namjeravaju do 2020. uspostaviti zadrugu kao opskrbljivača obnovljive energije kako bi ostvarili takvo partnerstvo sa svojim regijama od kojega bi svi imali koristi.

Osim toga, lokalne vlasti mogu imati koristi od **tehničke ekspertize kojom raspolažu energetske zadruge**.

U **belgijskome gradu Gentu**, općina podupire ulaganja svojih građana u obnovljivu energiju i energetske zajednice te je u tu svrhu angažirala lokalnu zadrugu **Energent** za pružanje tehničke pomoći.

Znanja koja imaju energetske zadruge mogu gradovima biti od koristi i pri **utvrđivanju strategija razvoja**.

Takav je bio slučaj s belgijskim gradom **Leuvenom**, koji je zatražio pomoć od lokalne zadruge Ecopower za razvoj održivog akcijskoga plana za klimu i energiju kojeg donosi Sporazum gradonačelnika.

I konačno, gradovi sve više iskušavaju nove uključive i suradne modele vladanja poput **participatornog prostornog planiranja i izrade proračuna**. Ono što također mijenja cijelu paradigmu je **zajedničko vlasništvo nad proizvodnjom energije i zajedničko odlučivanje** o novim energetske infrastrukture i uslugama s građanima, čime se vraća demokratski sustav vladanja u gradove i regije.

LOKALNE VLASTI OMOGUĆAVAJU OSMIŠLJAVANJE NOVIH POLITIKA

Lokalne vlasti imaju značajan utjecaj na osiguravanje podrške razvoju proizvodnje energije u vlasništvu i pod upravom lokalnih zajednica.

Tijekom pregovora u okviru Pariške konferencije o klimatskim promjenama (COP21) održane 2015. stotine lokalnih tijela vlasti obavezalo se potpuno prijeći na obnovljive izvore energije bez emisija ugljika do 2050. Za ovaj ambiciozan cilj bit će potrebno osigurati ogromna sredstva iz privatnog kapitala, javne potpore za nove instalacije te inovativne oblike lokalne suradnje, a sve to zahtijeva povećani angažman lokalnih zajednica. Europski gradovi u tom su smislu već počeli usvajati konkretne instrumente za provedbu svojih politika.

Gradonačelnik Londona Sadiq Khan postavio je građansku energiju kao okosnicu svoje strategije do 2050. Ustanovio je Fond za energiju zajednice, kojemu je cilj povećati kapacitet solara na 2 GW. Usto se je obvezao do 2025. osigurati opskrbu četvrtine Londona energijom iz decentraliziranih izvora.

U svojim urbanističkim planovima lokalne vlasti predviđaju nova naselja ili obnove starih koja će obuhvaćati proizvodnju i opskrbu energijom iz zajednice.

Jedan od najvećih francuskih urbanističkih planova obnove **Lyona**, tzv. Udruženi projekt za Lyon (**Lyon Confluence**), iskušat će novi poslovni model kolektivne potrošnje vlastite energije iz krovnih fotonaponskih sustava.

Osim toga, gradovi mogu odigrati ključnu ulogu u **nabavi energije** nudeći nove tržišne prilike projektima proizvodnje energije unutar zajednica, dajući pritom moć u ruke skupina potrošača. To se može postići postavljanjem kriterija javne nabave koji ciljano idu za projektima energetskih zajednica odnosno programima nabavke energije na veliko od lokalnih kućanstava i poduzeća.

U **Bruxellesu** su tri općine već predvidjele kriterije koji prilikom javne nabave daju prednost zadrugama.

U provinciji **Antwerpen** program skupnog otkupa snažno je ojačao lokalno tržište sunčevom energijom, koje je pretrpjelo težak pad nakon što su mu uskraćene potpore.

LOKALNE VLASTI POMAŽU PRI PROVEDBI PROJEKATA

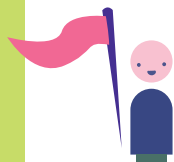
Sve više lokalnih vlasti pokazuje interes za izravnim partnerstvom s energetskim zadrugama, budući da mogu posredovati kod provedbe i naći suradnike za nove projekte.

Mnogo je primjera da lokalne vlasti u ranim fazama pripreme projekata organiziraju ciljane radionice i informativne kampanje usmjerena na svoju lokalnu zajednicu, vlasnike zemljišta i druge zainteresirane strane.

Lokalne vlasti omogućuju pristup javnim prostorima i objektima koji mogu poslužiti za projekte obnovljive energije. Općine razvijaju sofisticirane alate pomoću kojih građani mogu pronaći mjesta za moguću izgradnju pogona.

Lokalna vlast u **Gentu** izradila je solarnu i toplinsku kartu za svoje građane iz koje se vidi koji su krovovi u gradu pogodni za postavljanje solarnih panela te koje su im povoljne mogućnosti grijanja. Takav su instrument razvili i u **Bristolu** u Ujedinjenom Kraljevstvu te u **Freiburgu** u Njemačkoj.

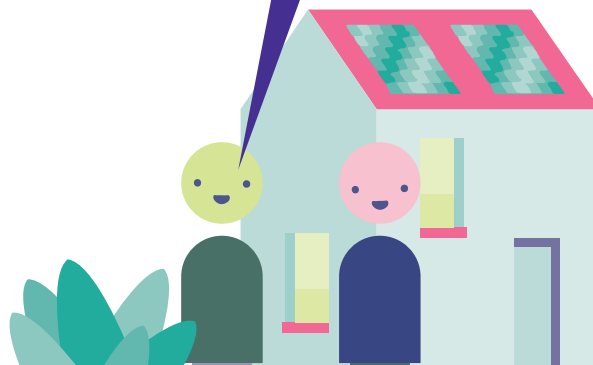
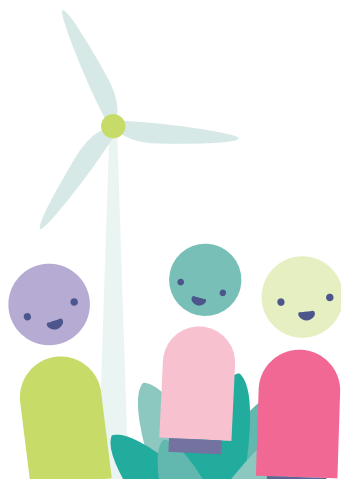

Lokalne vlasti u **Križevcima** u Hrvatskoj uzima u najam solarnu energiju zadruga za zelenu energiju, koja je svoje panele postavila na poslovnom centru u vlasništvu grada. Postavljene solarne module financirali su u potpunosti građani kroz crowdfunding kampanju. Ukupni ulog od 50.000 eura će se građanima vratiti kroz mjesečne uštede tijekom 10 godina, a nakon toga će se sustav vratiti u vlasništvo grada.

OPĆINE KAO NOSITELJI ENERGETSKIH ZAJEDNICA U MAĐARSKOJ

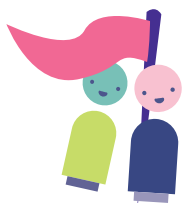
U Mađarskoj i drugim srednje i istočnoeuropskim zemljama nositelji energetske projekata zajednica su mahom općine. Mnogo je primjera instalacija pogona za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora u njihovom vlasništvu te projekata za lokalno stanovništvo i škole.

Friends of the Earth iz Mađarske surađuju s nekolicinom općina, koje razmatraju poduprijeti fotonaponske projekte zajednica kao prvih "klasičnih" zajednica obnovljive energije u Mađarskoj.

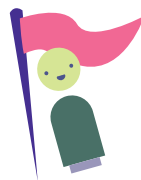
LOKALNE VLASTI UPRAVLJAJU INFRASTRUKTUROM

Lokalne vlasti koje su uključene u upravljanje energetsom infrastrukturom **moгу odigrati važnu ulogu u uključivanju zajednica.**

U **Beču** je 2012. lokalni opskrbljivač el. energijom Stadtwerke pokrenuo kreativni program pod nazivom “**elektrane građana**”, koji funkcionira po modelu “prodaje i vraćanja kroz najam”. Stadtwerke potiče građane da ulažu u solarne panele na javnim objektima i zemljištima te ih im iznajmljuje na rok od najmanje pet godina uz godišnji povrat uloženog od 1,75 do 3,1%. U prosincu 2013. dva su trgovačka lanca u suradnji s bečkom Wien Energie stvorila novi model investiranja u kojem građanima vraćaju ulog kroz bonove za kupovinu na godišnjoj razini. U listopadu 2017. ovaj je bečki opskrbljivač proširio taj model na suvlasništvo u punionicama električnih automobila, a cilj je do 2020. postaviti njih 1000 te vratiti kroz godinu dio uloženog ne samo kroz bonove za kupnju u supermarketima, već i za javni prijevoz, plin i struju.

U njemačkoj općini **Wolfhagen** građani su vlasnici 25% lokalnoga opskrbljivača el. energijom, što im omogućuje korist od zarade iz pogona za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora. Osim toga, svojim sudjelovanjem u vlasništvu izravno utječu i na odlučivanje.

Osim proizvodnje el. energije, gradovi u vlasništvu lokalne infrastrukture za grijanje su počeli razmišljati o crowdfundingu kako bi izravno uključili građane iz zajednice u financiranje i vlasništvo distribucijskih mreža.

4

ŠTO NAM JE ČINITI SLJEDEĆE

- KONKRETNI KORACI (32)

- IZVORI I POVEZNICE (34)

Dajući nova, veća prava građanima i zajednicama obnovljive energije, nova EU Direktiva mogla bi napokon dati snažan zamah prijeko potrebnome prelasku Europe na obnovljive izvore energije. Njome je svim lokalnim energetske zajednicama, kućanstvima, lokalnim vlastima i malim i srednjim poduzećima diljem EU pružena pravna sigurnost i jasno tumačenje odredbi.

No ključnu će ulogu imati sljedeći korak, u kojem vlasti pojedinih zemalja trebaju ugraditi Direktivu u vlastite zakone i uspostaviti nacionalne poticajne okvire za njezinu provedbu. To je trenutak u kojem na scenu stupaju građani, lokalne vlasti, lokalne skupine za obnovljivu energiju, građansko društvo i ostali koji zagovaraju njezinu potpunu provedbu.

KONKRETNI KORACI

Sad kad ste upoznati sa svim informacijama, što treba konkretno poduzeti?

ŠTO ZNAMO:

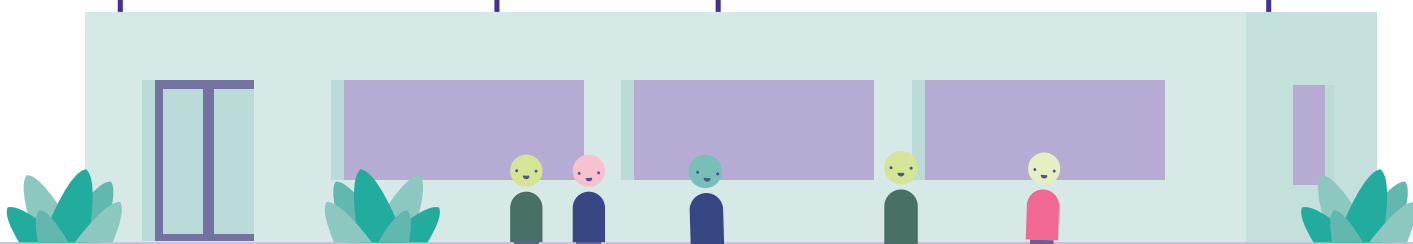
- Rok zemljama članicama da donesu konačni nacionalni energetske i klimatski plan (NECP) je kraj 2019.
- **Rok zemljama članicama za usvajanje nove Direktive o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora je 2021.** Čim prije ovi zakoni stupe na snagu tim će prije građani i zajednice imati priliku iskoristiti pogodnosti ulaganja u obnovljivu energiju..

ŠTO NAM TREBA:

- Da svaka vlada usvoji **sve odredbe vezane uz energiju građana**, a napose one neobavezujuće poput razmjene struje i jamstva da kućanstva ostvare stvarnu cijenu solarnih instalacija. Vlade bi također trebale **odrediti ciljeve za proizvodnju energije zajednica i krovnih solara.**

ŠTO MI MOŽEMO:

- **Okupiti se i organizirati:** razgovarajte sa svojim saveznicima i zajednički organizirajte kampanju usmjerenu na vladine službenike. Ne čekajte 2021. Za klimu treba djelovati odmah.
- **Učiniti da se glasovi lokalnih sredina čuju u EU i u cijeloj zemlji.** Pobrinite se da europske ustanove saznaju za dobra i loša iskustva kako bi se osigurao nadzor nad provedbom postupka.
- **Utjecati na energetske i klimatski plan svoje zemlje:** zemlje članice EU trebaju "podržati aktivni angažman lokalnih vlasti, organizacija civilnog društva, poslovne zajednice, ulagatelja i svih drugih relevantnih dionika i javnost u provođenju energetske tranzicije." Drugim riječima, vlade bi trebale otići korak dalje od običnih savjetovanja i doista uključiti gradove i civilna društva u svoje planove. Pobrinite se da se vaš glas i potrebe čuju i da provedba bude dobra.
- **Razmijeniti iskustva s drugim zemljama:** okupite se s predstavnicima drugih zemalja i razmijenite iskustva putem webinarima, studijskih putovanja ili na druge kreativne načine.

IZVORI I POVEZNICE

SAZNAJTE VIŠE O GRADANSKOJ ENERGETSKOJ POLITICI I PRAKSI. POSJETITE SLJEDEĆE POVEZNICE:

Energetski atlas: <https://bit.ly/2rQ05e4>

Lokalne energetske zajednice: put za "sve Europljane" prema energetske tranziciji: <https://bit.ly/2LuG6dT>

Koristi od vlasništva zajednice nad obnovljivom energijom: <https://bit.ly/2V3btjW>

Potencijal energetskih građana u Europskoj Uniji: <https://bit.ly/2GLYnov>

Lokalno vlasništvo nad energijom:

<https://bit.ly/2q8ttuC> <https://bit.ly/2rKFAiW>

Kako fondovi mogu koristiti potpore i ulaganja za razvoj solarne energije i njezino skladištenje u zajednicama s niskim prihodima: <https://bit.ly/2R9Dd7y>

Novi modeli energetskih rješenja za potrošače s niskim prihodima: <https://bit.ly/2A7JiYs>

Projekt rasprave o upravljanju na više razina: <https://bit.ly/2sJM190>

Mobilizacija građana EU da ulažu u održivu energiju: <https://bit.ly/2tVC4Uj>

Eksperimentalna primjena blockchainova: <https://bit.ly/2UYrcRs>

Nizozemski klimatski sporazum: <https://bit.ly/2Cqy9n8>

FoE Europe - knjižica Deset koraka do Europe bez fosilnih goriva: <https://bit.ly/2LtEelG>

ClientEarth – Energija zajednice: Model zakonskih okvira za obnovljivu energiju u vlasništvu građana <https://bit.ly/2ROC5GG>

REScoop.eu – Izvještaj o poslovnim modelima <https://bit.ly/2sqmT4v>

REScoop.eu – Izvještaj o najuspješnijim provedbama I <https://bit.ly/2AGlJF5>

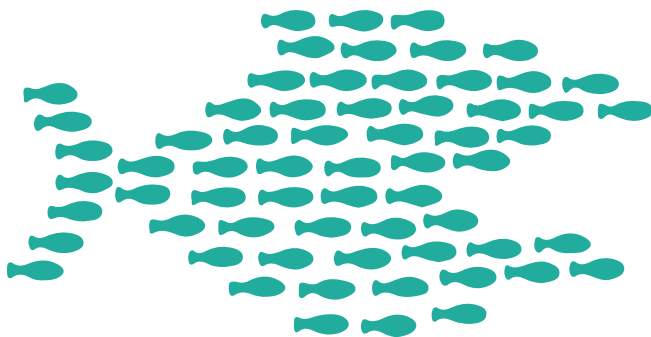
REScoop.eu – Izvještaj o najuspješnijim provedbama II <https://bit.ly/2AK4ZxT>

REScoop.eu – Kako pokrenuti novi REScoop <https://bit.ly/2TMY9yM>

REScoop.eu – "Prelazak na energetske demokraciju" <https://bit.ly/2Fx4xX1>

FoE Europe - <https://bit.ly/2MhuATw>

SNAGA ZAJEDNIŠTVA

PEOPLE POWER NOW!

GREENPEACE

 Friends of the Earth Europe

 RESCOOP.EU

 energycities